

Premi Ensenyament

Fundació Cercle d'Economia 2022

XIV edició

Escola els Til·lers
ZER El Francolí
La Masó

SITUACIÓ DE PARTIDA DEL CENTRE

L'escola Els Til·lers, està situada a la població de la Masó. Es tracta d'una petita escola rural que forma part de la ZER Francolí, situada a la comarca de l'Alt Camp dins la província de Tarragona i està formada per quatre escoles rurals:

- **Escola El Bosc** del municipi de Mont-ral
- **Escola de la Riba** del municipi de la Riba
- **Escola Rocabruna** del municipi de Valls
- **Escola Els Til·lers** del municipi de la Masó

És un centre unitari format per dos grups: Educació Infantil i Educació Primària. Cal destacar que l'escola Els Til·lers de la Masó, fou la primera construïda per la Mancomunitat a les comarques de Tarragona, el 1919, i és l'única escola de les tres construïdes a Catalunya que mai ha deixat d'oferir el seu servei.

L'escola té una plantilla de 3,25 mestres:

- Una mestra d'Educació Infantil
- Dues mestres de Primària
- Una mestra de religió (0,25 de jornada)

També comptem amb els següents mestres especialistes de la ZER:

- Educació Física.
- Música.
- Anglès.

L'escola, actualment compta amb 23 alumnes repartits en dos grups, el dels petits consta de 8 alumnes des de P3 fins a 1r de primària i el dels grans de 15 alumnes des de 2n fins a 6è de primària. Cada grup és acompanyat per la seva mestra tutora.

Aquests agrupaments són flexibles en funció de les necessitats dels infants, donant-se la possibilitat de poder anar d'un grup a un altre algunes estones setmanals. Així es pot donar que hi hagi algun infant que estigui interessat a fer alguna proposta de l'altre grup i s'hi afegeixi sempre que la mestra consideri que la proposta pot ser positiva per a l'infant. En altres ocasions es pot donar que les mestres considerem oportú que algun infant en concret faci alguna activitat específica amb l'altre grup, essent nosaltres que li proposem al nen o la nena.

PROBLEMA A RESOLDRE

L'escola rural ens mostra una realitat, pel que fa als i les alumnes, on la diversitat a l'aula la podem escriure en majúscules. Es tracta d'un model pedagògic on els alumnes de diferents edats i cursos conviuen a la mateixa aula, tot compartint espais i mestres en el mateix horari. És a dir, són espais de convivència i aprenentatge on es troben infants de moltes edats diferents i moltes necessitats diferents, i tot i que les ràtios són més baixes que en la majoria d'escoles grans, la dificultat d'atendre aquests infants amb unes necessitats tan diferents és tot un repte.

Davant d'aquest repte, ens vam plantejar realitzar certs canvis encaminats cap a un model pedagògic respectuós amb els ritmes dels infants, respectuós amb els grups heterogenis d'edats, i sobretot que contemplés els diferents nivells de desenvolupament evolutiu, un model pedagògic emmarcat dins el currículum que marca el Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya, que fomenta la responsabilitat i l'autonomia dels infants en el seu propi aprenentatge, que els fa protagonistes actius i els empodera d'una manera positiva.

Tot plegat ens creava la necessitat d'anar tendint, cada vegada més, cap a un model d'ensenyament-aprenentatge el màxim d'autònom possible, possibilitant, a cada alumne, la creació del seu propi itinerari d'aprenentatge personal, segons allò que el motiva i també segons el moment de desenvolupament psicològic i maduratiu en el qual es troba. Tot això ens generava, alhora, la necessitat de crear els espais, els temps i els materials necessaris, tot reestructurant els espais que hi ha actualment, perquè aquesta autonomia i gestió del propi temps i aprenentatge dels alumnes, es pugui donar. I creant també un model pedagògic basat en espais, propostes, tallers..., de gestió el màxim autònoma possible. Tot plegat, ha comportat l'aprenentatge de noves maneres de treballar per part dels mestres i l'aprenentatge també de la gestió tutorial i els alumnes.

Finalment, el repte que va suposar el confinament per la Covid-19 el març del 2020 a tota la comunitat educativa, ens va mostrar com l'aposta de canvi que havíem dut a terme era encertada. Es va fer evident la responsabilitat i la capacitat de gestió que observàvem en els infants de l'escola a l'hora de treballar a casa. Així i tot, ens va generar un nou repte, com podíem fer arribar "l'escola" a cada llar? En aquest punt vam veure la necessitat de generar una plataforma d'aprenentatge en línia on podríem tenir moltes d'aquelles propostes que tenim a l'aula i on cada infant o família hi pogués accedir de la mateixa manera que hi accedeix a l'escola, on cadascun d'ells podia anar avançant al seu ritme i segons les seves necessitats, acompanyats dels mestres i les famílies.

Aquesta plataforma d'aprenentatge en línia ha seguit funcionant una vegada retornats del confinament i és d'on pengen la majoria dels projectes d'investigació relacionats amb el medi natural i social per tots aquells infants de cicle mitjà i superior. El confinament ens ha donat l'oportunitat de crear aquest nou espai que no ens havíem ni plantejat

abans, perquè no en vèiem la necessitat, però una vegada creat hi anem trobant tot de possibilitats i eines que ens ajuden molt en el dia a dia de l'escola.

OBJECTIUS

Els objectius que pretenem aconseguir amb aquest canvi pedagògic, mitjançant les diferents propostes d'aprenentatge que duen a terme els infants al llarg de la setmana, són els següents:

- Respectar el ritme d'aprenentatge i desenvolupament de cada alumne.
- Potenciar al màxim les diferents capacitats dels infants, no només la intel·lectual.
- Afavorir i estimular la creativitat dels nostres alumnes.
- Potenciar al màxim les intel·ligències múltiples i els diferents estils d'aprenentatge dels infants.
- Fomentar l'autoestima i la seguretat en si mateix.
- Potenciar la socialització i l'autonomia personal de l'infant.
- Ajudar a cada alumne a relacionar-se amb si mateix, amb els altres i amb el món.
- Fomentar la responsabilitat cap a un mateix, cap al propi aprenentatge i cap al grup.
- Crear espais on l'autonomia de l'alumne sigui un fet cada vegada més present a l'escola.
- Desenvolupar estratègies digitals per construir el propi coneixement.
- Potenciar l'equitat i el respecte a la diversitat dels alumnes en un marc de valors compartits.
- Fomentar la mediació escolar i la cultura del diàleg com a eina bàsica en la gestió del conflicte.
- Fomentar una cultura de la pau i la no-violència, juntament amb els valors que fan possible preservar i enriquir la vida de totes les persones.
- Establir un bon clima relacional.
- Afavorir la participació i la implicació en el centre de tots els seus membres.
- Promoure la participació de les famílies per afavorir-ne la implicació en el procés educatiu dels seus fills.
- Reconèixer i valorar la diferència.

Degut a aquesta manera d'entendre l'educació i de treballar amb els infants, l'atenció a la diversitat, en aquest cas, és plenament respectada i atesa en la totalitat dels alumnes.

RECURSOS

Quan vam plantejar el canvi pedagògic que volíem adoptar, una de les primeres coses que ens vam plantejar va ser la de donar un altre aire a l'escola per tal d'adaptar-la a la nova metodologia de treball. Es tractava de fer un buidatge de tot aquell material i mobiliari de l'escola que no s'adaptés a les necessitats dels infants, tenint també en compte les limitacions d'espai. D'aquesta manera, durant el primer estiu ens vam dedicar a reformar l'escola i a dotar-la de tot aquell mobiliari i materials que ens van semblar que serien més adequats per tal que els/les nostres alumnes poguessin treballar de manera autònoma i d'aquesta manera, aprendre i avançar segons els seus ritmes i les seves pròpies possibilitats, tot això acompanyat d'uns materials més rics, funcionals i de millor qualitat. Busquem sempre que siguin materials de qualitat, preferiblement d'origen natural, evitant els materials de plàstic, buscant així més calidesa.

Els materials atorguen autonomia als nens a l'hora de fer les diferents tasques, per tant, l'alumne és el protagonista actiu del procés d'aprenentatge. Aquest fet fa que els alumnes construeixin el seu aprenentatge de manera totalment significativa. L'objectiu dels materials és que els alumnes entenguin realment què fan i perquè ho fan. No només hi ha un material concret per treballar un cert contingut, sinó que hi ha molta diversitat perquè el nen pugui escollir el material que li sigui més còmode per completar la tasca.

A partir d'aquí, vam dissenyar diversos espais d'aprenentatge ben diferenciats i els vam dotar amb el seu mobiliari i material corresponent tenint en compte les nostres possibilitats econòmiques. Posteriorment, cada curs ens hem dedicat a reformar-los i enriquir-los amb nou material.

Es pretén que siguin espais on es construeixi aprenentatge, aportin benestar i seguretat i que permetin als nens i nenes equivocar-se per aprendre, créixer en autonomia i desenvolupar al màxim les seves capacitats, competències, habilitats i aprenentatges, amb una sòlida base emocional i social.

D'aquesta manera, hem creat els següents espais d'aprenentatge:

L'espai dels petits està format per diversos microespais pensats per a poder dur a terme les diverses propostes al llarg de la setmana.

- Joc simbòlic:

- Cuineta

- Disfresses i teles
- Botigueta
- Nines i peluixos
- Metge
- Maquillatge

- Joc de Construcció

- Rampes i boles
- Tren
- Pistes de carreteres, amb cotxes de fusta
- Elements de diferents formes i mides de fusta
- Blocs de fusta
- Lego
- Mandala de fusta
- Castell de fusta
- Vaixell pirata de fusta

- Espai Artístic. En aquest espai hi trobem diversos materials a disposició dels infants on van creant de manera autònoma diverses propostes artístiques proposades per la mestra o bé d'iniciativa pròpia, tant en el pla com en volum, com per exemple, creacions amb pintura al cavallet o a la taula, collage amb papers, cartons o elements naturals, cosir, elements amb llanes, plastilina, fang...

- Espai matemàtic. En aquest espai hi trobem diversos materials estructurats i no estructurats per treballar diversos aspectes matemàtics de numeració i càlcul, lògica, geometria, seqüències, seriacions... Tots aquests materials els tenen a disposició on hi poden jugar i treballar per pròpia iniciativa o bé seguint les propostes que hi poden

Igual que passa amb l'espai dels petits, l'**espai dels grans** està format per diversos microespais pensats per a poder desenvolupar les diverses propostes al llarg de la setmana. Tots aquests espais estan formats per diferents materials que poden anar variant al llarg del curs en funció dels interessos del grup.

Hi ha 6 espais clarament diferenciats:

- **Espai matemàtic.** En aquest espai els infants poden treballar amb diferents propostes, reptes... tenen al seu abast tot de material manipulatiu que poden necessitar per a resoldre les diferents situacions matemàtiques relacionades amb la numeració, càlcul, geometria, mesura...
- **Espai de construcció i joc simbòlic.** En aquest espai hi ha diferents materials de construcció com els tobogans de boles, el Kapla, blocs de fusta, per a poder construir lliurement. També sovint van a buscar els materials de joc simbòlic que hi ha a l'espai dels petits per a poder afegir elements de joc.
- **Espai artístic.** En aquest espai hi ha tot de materials de teles, llanes, fils, telers... per cosir, teixir, elaborar polseres i penjolls, mandales..., amb diferents tècniques. També hi ha pintures acríliques i aquarel·les per a fer diferents propostes artístiques. I finalment tot un seguit de material per a fer peces artístiques amb volum com el fang, filferro, elements naturals ...
- **Espai de lectura i jocs de taula.** En aquest espai els infants poden fer lectura lliurement o jugar als jocs de taula que hi ha, són jocs de taula pensats per a poder treballar diferents aspectes relacionats amb les matemàtiques, l'expressió oral, el medi natural o social, la memòria, l'estratègia ... A aquest espai està a disposició de tots els infants durant tota la setmana com la resta dels espais.
- **Espai amb propostes de llengua.** En aquest espai hi trobem diferents propostes relacionades amb la llengua catalana, castellana i anglesa. Són propostes relacionades amb l'expressió escrita, la comprensió lectora, la gramàtica, l'ortografia i l'aprenentatge en general sobre el funcionament de les llengües.
- Espai amb propostes i materials relacionats amb el **coneixement del medi.** Aquí hi ha els **Projectes de medi** de diversa tipologia proposats per la mestra, es tracta d'unes targetes amb unes preguntes i uns recursos (normalment llibres o recursos d'internet) on poden trobar les respostes a les preguntes que hi ha proposades. Aquests projectes els poden fer de manera individual o en parelles i s'inclouen a dins del pla de treball. També trobem a l'espai de medi tot de llibres de coneixements sobre el medi natural i social, que són la base dels aprenentatges d'aquest àmbit. A més tenim diversos materials per a l'experimentació. Els experiments són proposats pels infants a partir dels diversos llibres d'experiments que tenim a la seva disposició.

PROCESSOS ENGEGATS

El problema principal que volíem resoldre té a veure en l'assoliment de la màxima autonomia i gestió per part de l'infant en el propi procés d'aprenentatge, de manera que el primer pas va ser plantejar-nos i debatre quin és el paper que ha de tenir aquest en el seu camí d'aprenentatge i també quin és el paper que hem d'agafar els i les mestres per tal de poder acompanyar aquesta autonomia.

Ens vam endinsar en la lectura de llibres i articles especialitzats en aquesta temàtica, així com diverses formacions que ens van servir per aprendre, redefinir i plantejar-nos el nostre paper com a mestres. Amb tot plegat hem anat introduint tot de canvis que ens han dut al lloc on som ara.

Un dels canvis més importants en relació amb els infants i les mestres, és que ja no treballem les àrees curriculars tots alhora, sinó que cada infant va avançant en l'aprenentatge segons el punt on es troba en relació amb els diferents aspectes curriculars, i la funció de la mestra és la d'acompanyar aquest aprenentatge tot oferint diferents propostes i possibilitats que els farà avançar en el camí.

Grup dels petits

Pels alumnes d'Educació Infantil, la dinàmica del dia a dia es basa en el joc espontani en espais amb materials concrets, estructurats i no estructurats pensats perquè es donin certes dinàmiques que potenciïn la creativitat i el joc simbòlic i l'ajudin a acomodar i comprendre el món on viu.

Quan els infants arriben al matí es distribueixen pels diferents espais lliurement segons les seves preferències. El paper de la mestra en aquest grup és el d'acompanyar i vetllar les tries dels nens i les nenes, tot garantint un ambient de benestar. Són els infants mateixos els que van aprenent a gestionar el seu temps, tot trobant moments de joc i de descoberta, o moments per a seguir amb propostes que tenen iniciades i que necessiten una continuïtat al llarg dels dies o les setmanes. Diàriament, a l'última franja del matí i la tarda, tenim unes estones de trobada amb el grup, on fem lectura individual o col·lectiva sempre acompanyats de la mestra, sovint és la mestra qui llegeix, però a vegades són els mateixos infants qui demanen ser els qui expliquin un conte als companys o els llegeixen en veu alta.

Durant la setmana també hi ha moments més dirigits on les mestres de psicomotricitat, anglès i música entren a l'aula per a fer diverses propostes de la seva especialitat, tot respectant el ritme i necessitats de cada infant.

Grup dels grans

Pels infants més grans de l'escola (de 2n a 6è), hem definit allò que anomenem un Pla de treball. Aquest Pla és l'eina pedagògica al voltant de la qual gira la gestió i organització setmanal dels infants en relació amb els objectius d'aprenentatge que ells mateixos es plantegen assolir mitjançant els diferents projectes, tallers i propostes que es realitzen i en relació amb les diferents àrees curriculars.

L'elaboren ells individualment, cada dilluns, amb la supervisió de la mestra i es revisa, cada divendres, tot observant i reflexionant sobre allò que s'ha fet o el que no s'ha fet, amb la finalitat d'anar responsabilitzant cada vegada més als infants en relació amb el seu aprenentatge.

Després, durant el confinament, vam crear una plataforma d'aprenentatge en un entorn digital, en la qual els infants poden treballar de forma autònoma, autogestionant el propi aprenentatge. Ha estat un recurs molt útil que hem incorporat en el dia a dia de l'aula. A través d'aquesta plataforma els alumnes desenvolupen diferents projectes individualment, en petit grup o en gran grup.

RESULTATS

Hem observat i constatat una major implicació i responsabilitat en els alumnes en relació amb el seu procés d'aprenentatge. Veiem com creen setmanalment el seu Pla de treball amb autonomia i compromís. Tenen una gran responsabilitat i capacitat de gestió pel que fa als objectius que pretenen assolir a curt i llarg termini.

També ens adonem que els aprenentatges són més significatius gràcies als materials concrets i manipulables.

Gràcies a la interacció diària que tenim amb les famílies se'ns transmeten la satisfacció dels seus fills en relació amb l'escola i les dinàmiques que es donen en el dia a dia.

Hem apreciat un augment considerable en el nombre de matrícules a l'escola, fins al punt en què s'ha creat els dos darrers anys una llista d'espera per poder matricular. Sentim que la satisfacció de les famílies actuals pel canvi pedagògic repercuteix positivament en compartir amb altres famílies la seva experiència a l'escola, i això ha creat un gran interès per conèixer el nou projecte per part de famílies d'altres poblacions.

També hem començat a rebre peticions d'altres escoles per conèixer el nostre projecte i ens demanen orientació cap a possibles canvis dins de la seva escola.

La participació i la col·laboració de les famílies també representa un pilar important per al desenvolupament correcte d'aquest projecte. Entre altres aportacions i iniciatives, les famílies contribueixen a les següents propostes:

- Creació d'una comissió formada per famílies i mestres de l'escola per reconstruir el pati, amb l'objectiu de reconvertir-lo en un jardí d'aprenentatge. Amb una gran quantitat d'elements naturals i estructures motrius que donin moltes possibilitats sensorials i de moviment.
- Detecció, a partir d'enquestes, de les necessitats de les famílies en relació amb l'escola, per canviar i millorar en allò que calgui i reforçar allò que ja funciona.
- També rebem de tant en tant la visita de persones externes, o les mateixes famílies que ens aporten diverses possibilitats de tallers o xerrades sobre diferents temes dels quals són experts.
- Escola de pares i mares on organitzem trobades entre les famílies i les mestres per poder parlar de temes pedagògics, d'educació, de criança..., que poden interessar les famílies o les mestres, demanant també si cal, la intervenció d'algun expert.

Ens hem plantejat quatre cursos per desenvolupar el projecte (2019-2023) estem al tercer curs d'implementació. Un cop acabat el període la nostra intenció és continuar revisant, avaluant i modificant tots els aspectes que ho necessitin, per continuar creixent en resultats i satisfacció de tots els membres de la comunitat educativa.

CONCLUSIONS

Les conclusions a què hem arribat amb aquest nou enfocament pedagògic tenen a veure amb una nova forma de veure i observar la infància. Hem observat que donant més protagonisme als infants, respectant-ne els interessos, motivacions i ritmes d'aprenentatge és quan es donen les condicions ideals perquè l'aprenentatge sigui més significatiu i profund. Cada nen i cada nena té unes necessitats pròpies que els fa diferents, valorar i respectar aquestes necessitats els aporta més seguretat i benestar, i això repercuteix positivament en els diferents aspectes de la seva vida, tant a l'escola com a fora. Són infants que saben escoltar les seves necessitats, són reflexius i amb una certa capacitat d'autocrítica davant dels resultats de les seves eleccions i accions, i aquest fet els porta a un aprenentatge d'ells mateixos i a una major autonomia.